

Pascha

9. pieseň kánona

1./5. hlas

Prípevy a tropáre 9. piesne v ruténskej (južnoruskej) tradícii.

I) *bulharský rospev (16.-17. storočie)*

II) *grécky rospev (16.-20. storočie)*

V niektorých ruténskych rukopisoch nachádzame osobitný nápev¹ pre 9. pieseň kánona Paschy s niekoľkými prípevmi. Tie, s výnimkou „*Ánhel vopijáše*“, nenájdeme v modernej gréckej praxi ani v tradícii *prostopenia*. Zachovali sa však (s novším nápevom) dodnes v ruskej aj bulharskej cirkvi.

Texty irmosu a tropárov sa naprieč tradíciami (až na detaily) zhodujú. Prípev „*Ánhel vopijáše*“ je v nikonovskom preklade o dve kóla dlhší než v aktuálnej gréckej tradícii a v ruténskom BR. Tento dodatok tu pravdepodobne nie je namieste a patrí k inému z prípevov, ale nachádzame ho aj v gréckom texte prípevu zo 17. storočia.

Prípev „*Christós, nóvaja Páscha*“ je prítomný v BR a v nikonovských textoch. Naopak, „*Tečáchu žený*“ nájdeme iba v BR. Ostatné prípevy v našich prameňoch BR nenájdeme, čo samozrejme ešte nedokazuje ich neprítomnosť v tradícii BR.

V J673 máme iba fragment melódie prípevu (posledná strana rukopisu, zvyšné strany chýbajú). Vo VS a J289 sú tri prípevy a irmos piesne. V J289 sú navyše aj tropáre 9. piesne, avšak znotované na jednoduchý deklamatívny nápev, zrejme odvodený od melódie irmosu. V rukopise Vin je nápev takmer zhodný s J289.

Paschálny kánon je podľa typikonu predpísaný na 1. hlas, avšak v prípade 9. piesne BR mnohé prvky melódie majú typické znaky 5. hlasu. Takéto požičiavanie si motívov medzi autentickým a plagiálnym hlasom najmä v prípade slávnostnejších melódií nie je nezvyklé.

¹ Hoci sa samotný kánon (1-8) spieval na *znamenný rospev*, v monastickej praxi sa pre 9. pieseň v záujme väčšej slávnostnosti mohol použiť nápev inej tradície.

Dnešný grécky text:

✠ Ὁ ἀγγελος εἰβόα 7
τῆ κεχαριτωμένη 7
Ἀγνή Παρθένε, χαίρε 7
καὶ πάλιν ἐρώ, χαίρε 7
ὁ σὸς Υἱὸς ἀνέστη 7
τριήμερος ἐκ τᾶφου. 7

1. Φωτίζου, * φωτίζου, 6 ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, 8
ἡ γὰρ δόξα Κυρίου 7 ἐπὶ σέ ἀπέειλε, 7
Χόρευε νύν, * καὶ ἀγάλλου Σιών, 10
σύ δὲ ἀγνή, τέρπου Θεοτόκε, 10
ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου. 9

2. Ὡ θείας, * ὦ φίλης, ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς,
μεθ' ἡμῶν ἀψευδῶς γάρ, ἐπηγγείλω ἔσεσθαι,
μέχρι τερμάτων αἰῶνος Χριστέ,
ἦν οἱ πιστοί, ἀγκυραν ἐλπίδος,
κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

3. Ὡ Πάσχα * τό μέγα, καὶ ἱερώτατον Χριστέ,
ὦ σοφία καὶ Λόγε, τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις,
δίδου ἡμῖν * ἐκτυπώτερον, 9
σοῦ μετασχεῖν, ἐν τῇ Ἀνεσπέρῳ
ἡμέρα τῆς βασιλείας σου.

Csl. preklad "nikonovský" (len vlastný text bez opakovaní a rubriky):

Велічнтѣ дѣла моѧ*

воікрѣшаго трїднѣннѡ ѿ грѣбѧ,*
хр҃та жнзнодѣца.

1. Вѣѣтіѣѧ, вѣѣтіѣѧ,* нѡвыѧ ієрѣлїмїѧ.*
іліѧ во гд҃нѧ* на тѣѣѣ во зїѧ.*
лнкѣн нѡнїѣ* ѧ вєєлїѣѧ, іїѡнє.*
тѣ же, ѣтлѧ, крѣдїѣѧ, вїѣ,*
ѡ воєтїнїн рождєтѣлѧ тѣвоєгѡ.

Велічнтѣ дѣла моѧ*

вѡлєн єтрадѣѡша, ѧ погрєбѣннѧ,*
ѧ воікрѣшаго трїднѣннѡ ѿ грѣбѧ.

Хр҃тѡєз нѡвѧ пѧєхѧ,* жѣртѣлѧ жнвѧѧ,*
л҃гнєцѣ вѣїїѧ* вєзѣмлѧн грѣхѧ мїѧ.

- I. a) J289 (Vin)
 b) VS
 c) J673 (fragment)

Vin

J289

Ἰ̇ϰ̇ ΗΟ - - ΒΛ-Λ ΠΛ- -CΧΛ ἁΗ-ΒΟ-ἁ̇Ε-Τ̇Β̇Ε-ΗΛ- -Λ ἁ̇Ε-Ρ̇ΤΒΛ,

Ἰ̇ϰ̇ ΗΟ - - -ΒΛ ΠΛ- - - -CΧΛ ἁΗ-ΒΟ-ἁ̇Ε-Τ̇Β̇Ε-ΗΛ- - -Λ ἁ̇Ε- - Ρ̇Ζ- ΤΒΛ,

Ἰ̇ϰ̇Η-ΣΤΟ̇ ΗΟ- ΒΛ- -Λ ΠΛ-CΧΛ ἁΗ-ΒΟ-ἁ̇Ε-Τ̇Β̇Ε-ΗΛ- - -Λ ἁ̇Ε-Ρ̇ΤΒΛ,

Ἄ-ΓΗ̇ΕΙΖ ἁ̇Η̇Η Β̇Ζ̇Ε- Ἄ̇ Γ̇Ρ̇Ι-ΧΗ ΜΙ- - - -Ρ̇Ζ.

Ἄ- -ΓΗ̇Ε̇ ΒΟ- - ἁ̇Η̇ Β̇Ζ-Ζ̇Ε-ΛΛ-Η ΜΗ- - -Ρ̇Ζ Γ̇Ρ̇Ι- - - ΧΗ.

Ἄ- ΓΗ̇Ε̇ ΒΟ- - ἁ̇Η̇ Β̇Ζ̇Ε-ΛΛ-Ἄ̇ ΜΗ- - -

- a) J289
- b) VS

СВѢ-ТН-СА СВѢ-ТН-СА НО-ВЫ́ І-Е-ЩЕ-СА-АН-МЕ,

СВѢ-ТН-СА СВѢ-ТН-СА НО-ВЫ́ І-Е-ЩЕ-СА-АН-МЕ,

И́-БО СЛА-ВА ГО-ПО́-НА НА ТЕ-БѢ ВО-СІ-А - СІ-А

И́-БО СЛА-ВА ГО-ПО́-НА НА ТЕ-БѢ ВО-СІ-А

АН-КЪ НИ́И И́ ВЕ-СЕ-АН-СА СН-Ш-НЕ,

АН-СА СІ-Ш-НЕ,

АН-КЪ-НИ-Ш-НЕ И́ ВЕ-СЕ-АН-СА СН-Ш-НЕ,

ТЫ ЖЕ ЧИ-СТА-А КРА-СЯ-И-СА БО-ГО-РО-ДИ-ЦЕ

ТЫ ЖЕ ЧИ-СТА-А КРА-СЯ-И-СА БО-ГО-РО-ДИ-ЦЕ

Ѡ во-ѡа-нї- -н Ѡ-де-ѡа тн.

Ѡ во-ѡа-нї- н Ѡ- -де- ѡа тн.

a) J289 (Vin)

b) VS

J289

ΛΓΓΑΖ ΒΟ ΠΙ - Α - - - - - ΣΕ ΩΒ ρΑ - ΔΟ - - ΒΛΗΖ - ΗΓ ΔΗΕ

VS

ΛΓΓΑΖ ΒΟ - - - ΠΗ - - - Α - - - - ΣΕ Ω - ΒΡΑ - ΔΟ - - ΒΑ - - - - - ΗΓ

J289

ρα - ΔΔ - - Η - - - - - ΣΑ Δ - - - - ΒΩ ρΑ - - ΔΔΗ - - - - - ΣΑ

VS

ρα - ΔΔ - - Η - - - - - ΣΑ Δ - - - - - ΒΟ ρΑ - ΔΔ - - - Η - - - - - ΣΑ

Η ΠΑ - ΚΗ ρΑ - - ΔΔΗ - ΣΑ

Η ΠΑ - ΚΗ ρΑ - - ΔΔ - - Η - - - - ΣΑ

ΩΗ - ΔΗΕ - ΒΗΟ Ω ΓΡΟ - ΒΑ.

Vin

J289

ΒΟ ΒΟ ΣΗΖ ΒΟ - - ΣΚΡΕ - ΣΕ ΩΗ - - ΔΗΕ - - ΒΗΟ Ω ΓΡΟ - ΒΑ.

VS

ΒΟ ΒΟ ΣΗΖ ΒΖ - ΣΚΡΕ - ΣΕ ΩΗ - - ΔΗΕ - - - ΒΗΟ.

a) J289 (Vin)

ПАС-ХА ВЕ-ЛІ-А Ѡ СІЕННА-А ХРІ- - - ТЕ

Ѡ МРО-СТІ СЛОВО БЖІ- - Є І СІ-ЛА

ПО-ДА-ВАЙ НА І-СТІ-Є ТЕ-БЕ ПРН-ЧА-ЩА-ТИ-СА -ЧА- -ЩА- -ТИ-СА

Б НЄ-ВЄ-ЧЄ-НІ ДНІ ЦРТВІА ТВО-Є-ГШ. ВО НЄ-ВЄ-ЧЄ-НІ ДНІ ЦРТВІА ТВО-Є-ГШ.

БО-ЖЕ-СТВЄ-НА-ГО Ѡ ЛЮ-БЄ-ЗНА-ГО Ѡ САА-ЧА-ША-ГО ТИ ГАА-СА

СНА-МН БО НЄ-ЛО-НО Ѡ-БІ-ЩА-СА Є-СИ БЫ-ТИ ДО СКО-ЧА-НІ-А ВІ-КА ХРІ-ТЕ

Є-ГО-ЖЕ ВІР-НІ-И ДЕР-ЖА-ВЛ І НА-ДЄ-ДЛ І-МЛ-ЩЕ РА-ДЛ-Є-СА.

Rozbor melódie

BR nápev má pravidelnú štruktúru a využíva obmedzený počet melodických formúl. Je pozoruhodné, že hoci naše tri pramene melódie nepochybne predstavujú rovnakú tradíciu, výrazne sa od seba líšia mierou a spôsobom exegézy melodickej kostry.

Melódia prípevov je pravidelná. Jej základom sú iba dve formuly A, B, ktoré sa však pri opakovaní rôznym spôsobom modifikujú.

Formula A je charakteristická finálou *a* a s výnimkou A4 aj nástupným vrcholom *a*.

Formula A, typ 1

Formulou A1 sa začínajú jednotlivé prípevy. Jej začiatočným aj finálnym tónom je *a*.

The image displays a musical score analysis with six staves. The first five staves are labeled 'vs', 'J289', and 'J673' on the left. The bottom staff is labeled 'kostra' in red. Vertical yellow bars highlight specific melodic patterns across the staves, and a grey bar highlights a specific section in the middle staves.

Formula A, typ 2

Formulou A2 sa začína druhý riadok prípevov. Od A1 sa líši nástupom.

VS

J289

J673

kostra

Formula A, typ 3

Formula A3 nasleduje za A2, s ktorou je spojená opakovanou čistou kadenciou z A2. Od A1 sa vo VS líši nástupom a predkadenciým zostupom. V J289 nie je okrem dĺžky nástupnej časti zásadný rozdiel medzi A1 a A3.

VS

J289

Formula A, typ 4

Formulou A4 sa začína irmos. Začína sa ňou posledný riadok dlhších prípevov. Finálou je *a* vo VS a *G* v J289.

VS

J289

var.:

Formula A, ostatné typy

V irmose sa jednotlivé riadky začínajú výraznejšie modifikovanými formulami A, pri ktorých označenie A signalizuje skôr prítomnosť nad nepárnym kólom (začiatky riadkov) než nutnú príbuznosť s A1-4.

Formula B, typ 1

Formula B1 je hlavným invariantom nápevu. Ukončuje väčšinu riadkov a je poslednou formulou v irmose a prípevoch. Melodicky je pomerne stabilná. Zodpovedá strednobyzantskej D-#kimze. Variant J673 je vzácnym mostom medzi #kimzou a jednou z typických kadencií prostopenia.

vs

J289

J673

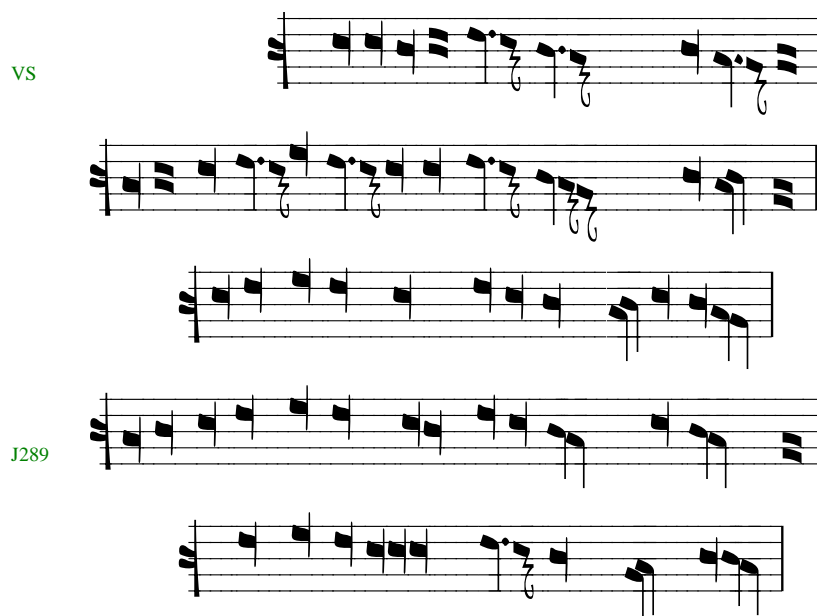
kostra

Formula B, typ 2

Formula B2 ukončuje párne riadky v irmose. Finálou nemusí byť iba tón D. Pozoruhodnou je celková finála irmosu E vo VS.

VS

J289

Formuly B2 a B1 v zjednodušenej podobe sú základom melódie tropárov 9. piesne v J289.

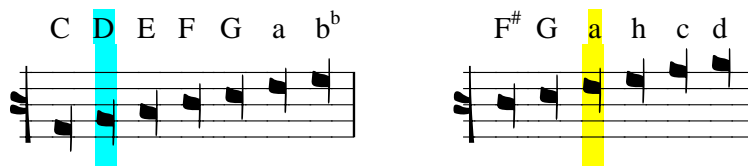
Pôvod melódie

Ruténsky BR nápev nemá presvedčivé paralely. Charakteristiky melódie, zvlášť kadencia formuly B, zodpovedá gréckej formule #kimza, ako sa spievala v 17. storočí (porov. kánon 4. hlasu Kvetnej nedele podľa Sinai 1477). Nápev je teda novobyzantský. Porovnanie s modernými byzantskými melódiami (18. stor. a neskôr, paralelný prepis o stranu ďalej), s ústnou tradíciou založenou na ZR (prostopenie, staroobradovci) a s vianočným kánonom prostopenia ukazuje určité spoločné črty, ide však skôr o detaily než celok.

Otázkou pôvodu melódie a zaradenia do kontextu preto nechávame zatiaľ otvorenú.

Stupnica

Na základe vzdialených paralel a teoretických charakteristík 1. hlasu môžeme lokalizovať stupnicu nápevu do dvoch oblastí nasledovne:

C D E F G a b^b F[#] G a h c d

II. [Bukovinský grécky rospev – J951, 17. stor.](#)
[Irmologion argon \(1825\)](#)
[Irmologion syntomon \(1825\)](#)
[Cherebetiu](#)
[Cunțanu](#)
[Ursuleac](#)
[Vorobkevič](#)

O ág-γε-λος ε- - βό- -α τη κε-χα-ρι- -τω- - μέ- - - νη
 O ág- -γε-λος ε- - βό- - -α τη κε-χα-ρι- - -τω- - - μέ- - - - νη
 O ág-γε-λος ε- - βό- -α τη κε-χα-ρι- -τω- - - - μέ- - νη
 În-ge-rul a stri-gat cei pli-ne de dar:
 În- -ge-rul a stri- - -gat cei pli- ne de dar:
 Ἄγ-γελος βο-πι-ά-ση ελ- - - -το- -λάτ- - - -νή:

ο σοϛ Υι-ός α- - νέσ-τη τρι- ή-με-ροϛ εκ τά- - φου.

ο σοϛ Υι-ός α- - νέσ- - - - - τη τρι- -ή- - -με- ροϛ εκ τά- - - - - φου.

ο σοϛ Υι-ός α- - νέσ-τη τρι- ή-με-ροϛ εκ τά- - φου.

Că fi- - - - ul tău a în-vi-at a tre-ia zi din groa- -pă.

Că fi- - - - ul tău a în-vi -at a tre- - -ia zi din mor- - - mânt.

твóй сн̑з воє-кѣ- -се* три-днѣ- -венз ѿ грó- -ба

και τούς νεκ-ρούς ε- - - γεί- ρας λα- - - οί α- γα- - - λι- - - άσ- - - - θε.

Տի քե մորժի ա ri-di-cat, ve-se-li- - - - - շի- վă po- - poa- - - re.

Ў мѣрт-вы-ѡ воз-дѣг-нѡ-выи, лю- дї-е, ве-се- лі-те-сѡ.

Φω- τί- - ζου, φω-τί-ζου, η νέ-α Ι- ε- ρου- -σα- - -λήμ,

Φω- -τί- -ζου φω-τί- - -ζου, η νέ- -α Ι- - ε- - ρου- -σα- - -λήμ,

Φω- τί- - ζου, φω-τί- ζου, η νέ-α Ι- ε- ρου- -σα- - -λήμ,

Lu-mi-nea-ză-te, lu- mi-nea-ză-te no-u-le Ie-ru- -sa- li- - me,

Lu-mi-nea- - ză-te lu-mi-nea- - -ză- - -te no- - - - -u- - le Ie- - -ru-sa- li- - - - -me,

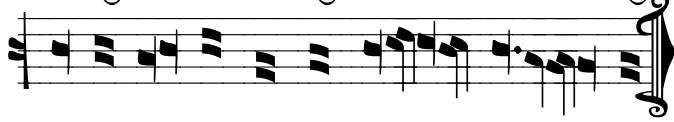
Lu-mi-nea- -ză- te lu-mi-nea-ză- - -te no- - - -u- - le Ie-ru- - -sa- - -li- - - - - me,

Φω-τί- - - εα, φω-τί- - - εα, νό- - βηϊ ἱε-ρδ- - εα- - -λή- - - με:

εν τῆ ε-γέρ-σει τού τό- -κου τό-κου σου.

εν τῆ ε-γέρ-σει τού τό- - - - -κου σου.

εν τῆ ε-γέρ-σει τού τό- - - - - - - - -κου σου.

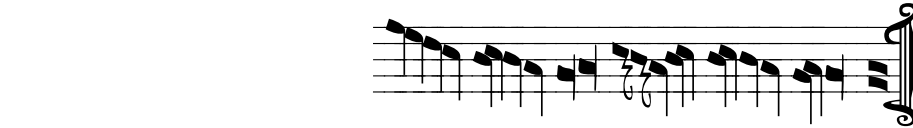
veselește-te întru în-vi-e-rea fi-u-lui tău!

ve-se-leș- - - - -te-te întru învi- -e- - - - -rea ce- - - - -lui năs-cut al tău!

ve-se-leș- - - - -te ve-se-leș- - - - -te-te în-tru în-vi- -e- - - - -rea

ce- - - - -lui năs-cut al tău!

ὦ βο- - - - -στά- - - - -νι ή ροζ- -δε- - - - -στά

- - - - -λ ή βο- - - - -ε- - - - -γώ.